

LUKTU GLEZNOJUMI RĪGAS SV. PĒTERA BAZNĪCĀ KRĀSOTĀJU CUNFTES MEISTARA KORDA MEIJERA DAIĻRADES KONTEKSTĀ

Vija Strupule

Atslēgas vārdi: Sv. Pētera baznīca, Rīga, 17. gs. ceturrtā cet. luktu gleznojumi, Kords Meijers

Lai gan Rīgas Sv. Pētera baznīcas luktu gleznojumi ir gājuši bojā 1941. g. jūnijā notikušajā ugunsgrēkā, VKPAI Pieminekļu dokumentācijas centrā ir saglabājušās 20. gs. 30. gados uzņemtās melnbaltās fotogrāfijas, kas rāda astoņus luktu gleznojumus ar Kristus dzīves un ciešanu cikla sižetiem. Līdz šim šie materiāli nav izpelnījušies pētnieku uzmanību¹.

Fotoattēli neļauj spriest par cikla kolorītu. Tomēr gan sižetu paraugu izvēlē, gan kompozīcijā, zīmējuma manierē un personāžu tipāžos vērojamas sakritības ar šobrīd zināmajiem 17. gs. pēdējā ceturkšņa Rīgas krāsotāju cunftes meistara Korda Meijera darbiem. Rakstam izvirzītais uzdevums ir izsekot K. Meijera darbībai Sv. Pētera baznīcā², aktualizēt šobrīd zināmos Sv. Pētera baznīcas luktu gleznojumus, kā arī veikt salīdzinošo analīzi, lai pierādītu meistara rokraksta klātbūtni.

Ieskats luterāņu dievnama interjera koncepcijas evolūcijā

Rīgas kā 17. gs. Zviedrijas pakļautībā esošas pilsētas baznīcu interjeru dekorēšana iekļāvās protestantiskās Eiropas norišu procesos.

Priekšstati par protestantiskās baznīcas interjeru veidojās pamazām. Sākotnējā reformācijas periodā 16. gs. pirmajā pusē naidīgums pret katoļu baznīcas praksi, Bībeles personāžus un notikumus atspoguļot daudzskaitlīgos vizuālās mākslas darbos izpaudās ikonoklastiskos uzliesmojumos, saskatot šādā pieejā elkdievības pazīmes. Mārtiņš Luters, kurš distancēja sevi no radikāliem reformatoņiem, pauda tolerantāku attieksmi pret reliģisku mākslu, izturoties pret to vienalīdzīgi.³ Tomēr jau Lutera līdzgaitnieks Joha-

ness Bugenhāgens mākslas un mūzikas klātbūtni dievnāmā atzina par noderīgu. 16. gs. nogalē vispirms tieši Eiropas ziemeļu reģionu protestantu baznīcās agrāko puritānismu nomainīja tieksme pēc dievnama mākslinieciskas izrotāšanas⁴. Procesu paātrināja pret reformāciju vērstās kustības, kuras īpaši aktīvi izmantoja mākslu savā labā⁵. Būtiska loma baznīcas attieksmes formulēšanā pret garīgo mākslu bija 1577. g. Vācijas pilsētā Torgau izstrādātajai *Formula Concordiae*. Tajā uzsvēra reliģisko tēlu didaktisko nozīmi. Mākslas darbiem tika piešķirta vizuālo atgādinātāju loma, kuriem bija jāsniedz kristīgās ticības mācību stundas. Par paraugiem tika izvēlētas atsevišķas Vecās un Jaunās Derības tēmas, kurām bija jānodod teoloģiskā vēsts skatītājiem⁶.

Tikai 17. gs. vidū un otrajā pusē pilnībā noformējās luterāņu evaņģēliskās baznīcas telpas iekārtojuma koncepcija. Gan Ziemeļeiropā, gan Skandināvijā to raksturo liels „bilžu” prieks un krāsu bagātība. Apgleznoti tika ne tikai griesti un sienas, bet arī iekārtas priekšmeti. Atkārtojās vēlo viduslaiku prakse, kad gandrīz visas interjera virsmas bija apklātas ar sižetiskiem gleznojumiem un ornamentiem. Tāpat kā baroka baznīcās Romā, glezniecība un skulptūra apvienojās kopīgā svētku sajūtas radīšanā.⁷

Drīz pēc reformācijas Eiropas protestantu dievnamos sāka celt luktas. Jau no 16. gs. 80. gadiem kādreizējo viduslaiku letneru vietā baznīcās sāka būvēt ar barjeru norobežotu platformu, kas bija domāta skolēniem dziedātājiem. Atbilstoši jaunajai funkcijai tās arī sauca par dziedātāju jeb skolēnu (vai studentu — V.S.) luktām⁸. Dažkārt luktas bija divas, novietotas viena virs otras. Luktu loma neaprobežojās vienīgi ar praktisko nolūku — palielināt baznīcas ietilpību. Tās darbojās kā arhitektonisks telpu radošs elements, kuru varēja arī apgleznot⁹. Salīdzinot ar altāri un kanceli, luktu apjomīgās plaknes piedāvāja labāku iespēju izvērst veselu piktorālo programmu.

Septiņpadsmitā gadsimta ceturtnā ceturkšņa gleznojumi Rīgas baznīcās

Līdz mūsu dienām nonākušais un ikvienam apskatāmais Rīgas 17. gs. pēdējā ceturkšņa sakrālās glezniecības mantojums ir vairāk nekā trūcīgs. Uzskaitīt iespējams tikai divas vienības — Kristus ciešanu cikla gleznojumus Sv. Jāņa baznīcas ērģeļu luktā un gleznojumus uz Doma baznīcas koka vējtvera, caur kuru var nokļūt krustejas austrumu spārnā. Abos gadījumos strādājis viens autors. Tas ir Rīgas krāsotāju cunftes meistars Kords Meijers, kura autorību apliecina gan saglabājušies arhīva dokumenti¹⁰, gan atsevišķas publikācijas¹¹.

Baznīcu interjeru gleznojumu trūkums neatspoguļo laikmeta situāciju. Tas radies

dažādu apstākļu rezultātā. Vispirms tie ir vairāki, īpaši Sv. Pētera baznīcā notikuši ugunsgrēki. Būtisks faktors bija 18. gs. nogalē pret baroka dekoratīvāti valdošā negatīvā attieksme, kad tika pārbalsināti par „riebīgiem” atzītie gleznojumi. Doma baznīcā tas notika 1786. g. remontdarbu ietvaros¹². Punktu pielika 19. gs. beigu destruktīvie remontu, kuru laikā netika izmantota reāla iespēja eksponēt baroka polihromiju¹³. Lai gan fragmentāri atsegtie gleznojumi tika vizuāli fiksēti¹⁴ un aprakstīti¹⁵, fiziski tie, acīmredzot, ir gājuši bojā. Pašreiz notiekošajā Doma katedrāles remonta restaurācijas laikā līdz šim neviens velvju gleznojumu fragments nav konstatēts.

Minētie nejausi saglabātie artefakti nespēj radīt priekšstatu par to krāsu prieku, formu un sižetu bagātību, kāda valdīja Rīgas baznīcās baroka uzplaukuma periodā. Apgleznotas bija ne tikai Sv. Pētera, Doma un Sv. Jāņa baznīcu velves, bet arī daudzi iekārtas priekšmeti, arī tādi būvgaldniecības elementi kā durvis. Zināmu ieskatu šādā telpas koncepcijā dod vēlākā laika periodā — 18. gs. pirmajā pusē, vidū — tapušie un līdz mūsdienām daļēji saglabājušies interjeru gleznojumi mazajās Kurzemes hercogistes baznīciņās — Ziemupē, Apriķos, Usmā¹⁶, Vānē. Gleznojumi nebija sveši arī Vidzemē — tādos kā Burtnieku, Carnikavas, Ērberģes, Rubenes, Matīšu u.c. dievnamos. To tapšanā kā vienam no inspirācijas avotiem sava loma noteikti bijusi jau 17. gs. 80., 90. gados grezni izgleznoto Rīgas katedrāļu paraugam.

Ziņas par Korda Meijera darbību Sv. Pētera baznīcā

Korda Meijera zināmie biogrāfijas dati apkopoti Paula Kampes sastādītajā leksikonā¹⁷, no kurienes tie fragmentāri izmantoti arī citos avotos un līdz šim vienīgajā meistara daiļradei veltītajā rakstā¹⁸. Arhīva materiālu detalizēti pētījumi devuši līdz šim neapzinātus faktus, kas bagātina priekšstatu par gleznotāja darbību Rīgas dievnamos.

Kā lielākais vairums 17. gs. amatnieku, arī K. Meijers nav vietējais. Rīgā viņš ieradās 1667. g. no Lejassaksijas pilsētas Līneburgas. 1672. g. Meijers ieguvis Rīgas namnieka tiesības, bet 1675. g. viņš jau ir nosaukts par krāsotāju cunftes meistarū.

Darbs Sv. Pētera baznīcā bija pirmais lielākais pasūtījums gleznotāja karjerā. Pretēji P. Kampes sniegtajām ziņām¹⁹, Latvijas Valsts Vēstures arhīvā pieejamie baznīcas norēķinu dokumenti liecina, ka K. Meijera sadarbība ar Sv. Pētera baznīcu notikusi jau pirms 1677. g. ugunsgrēka. 1674. g. jaunajam amatniekam K. Meijeram izmaksāti 30 valsts dālderī²⁰. Diemžēl nav norādīts, par ko. 1675. g. K. Meijers veicis virkni uzdevumu: pārkrāsojis kādas pelēkas durvis zaļā krāsā (saņēmis deviņus valsts dālderus), nokrāsojis pelēkus baznīcas interjerā esošos koka paneļus (seši valsts dālderī), kā arī četras baznīcas velves nokrāsojis zaļas (50 valsts dālderī)²¹.

1677. g. 21. maijā notika viens no lielākajiem ugunsgrēkiem Rīgas vēsturē, kad nodega pilsētas daļa no Jāņa ielas līdz pat Daugavmalai. Izdega arī Sv. Pētera baznīcas interjers. Nelaime nesa jaunas iespējas un pavēra plašu darba lauku pilsētas amatniekiem. K. Meijers acīmredzot jau bija sevi labi parādījis. No apmēram desmit šajā laikā aktīvajiem krāsotāju amata meistariem²² Sv. Pētera baznīcas pasūtījumus saņēma vienīgi viņš.

Aktīva darbība sākusies 1678. g. Saglabājusies paša K. Meijera parakstīta atskaite par padarīto.²³ 1678. g. viņš saņēmis uzdevumu par 60 dālderiem izgleznot baznīcas vidus velves (*die Mitels gewölbe*).²⁴ Meistars strādājis arī pie baznīcas ģērbkambara (*die Treßkammer*) griestiem, kuru vidū viņš ar lineeļlas krāsām uz audekla²⁵ uzgleznojis Bībeles sižetu (*ein biebelische Historie*), saņemot atalgojumu 11 dālderu apmērā. Turpat gleznoti arī apustuļi un Kristus ciešanu ainas²⁶. Blakus šādiem gleznotāja cienīgiem uzdevumiem K. Meijers veicis arī krāsotāja un zeltītāja pienākumus. Viņš apzeltījis desmit

apaļus durvju rokturus (trīs dālderī gabalā) un Sv. Pētera skulpturālo tēlu (12 dālderī). Tāpat zaļi nokrāsoti ģērbkambara logu slēgi un durvis.²⁷ 1678. g. 30. janvārī pēc vecākā (*Ölster*) Branda Markvata (*Brandt Marckwat (Marquart)*), Sv. Pētera baznīcas pārstāvja, pavēles K. Meijers nokrāsojis melnas četras liķu nestuves (*Todten behren*) (par katru maksāts pusdālderis). Nestuves rotājošās četras lauvu un eņģeļu galvas apsudrabotas (*versilbert*).

Vienošanās par baznīcas kora luktū un kanceles apgleznošanu tiek noslēgta 1679. g. Pasūtījums novērtēts 140 dālderu apmērā²⁸. Šo faktu pirmais savā rakstā atzīmējis Vilhelms Neimanis: „1679. g. pēc 1677. g. ugunsgrēka atjaunotā svētā Pētera baznīca bija ieguvusi savu māksliniecisko dekoru, pateicoties Rīgas daiļkrāsotāju cunftes eltermanim Kordam Meijeram. Meijers bija veicis ne tikai vienkāršos krāsošanas darbus, bet arī „visā pilnībā smalki izveidojis ciešanu stāstu” un par savu darbu saņēmis 900 Valsts dālderus un solu²⁹ baznīcā.”³⁰

Šo pašu notikumu divas reizes minējis arī P. Kampe, labojot Neimaņa darbā ieviesušos kļūdu darba atalgojuma apzīmējumā³¹. Vispirms šī informācija atrodama autora rakstā žurnālā „Senatne un Māksla”³²: „Kanceli nokrāsoja un izrotāja ar bībeles pantīņiem krāsotāju meistars Kords Meijers par 40 v. dāld.; tajā pašā g. Meijers uzņēmās arī vēl par 90 v. dāld. Dienvidu sājnomā jaunceltajām dziedātāju jeb studentu luktām uzgleznot ciešanu stāstus, kā arī margas un pilārus (domāta te laikam margu balustrāde) apzeltīt.”

Leksikonā sniegtā informācija ir lakoniska. Tā nedod tik precīzu darba atrašanās vietas raksturojumu: „1679. g. (K. Meijers) par 40 dālderiem apglezno kanceli Pētera baznīcā un „pēc norādītā parauga to izgrezno ar zeltu un sakāmvārdiem”; tālāk, par 90 dālderiem „jauki un glīti izgrezno baznīcas luktū ar Kristus ciešanu attēlojumiem, apzeltī margas un lielos pilārus un izgrezno trepes tā, ka tas viss liecina viņam par godu”³³.

Par K. Meijera darbu pie Sv. Pētera baznīcas luktām netieša norāde atrodama arī vēlākā laika posmā — 1691. g. 17. janvārī — meistara slēgtajā līgumā par Sv. Jāņa baznīcas ērģeļu luktas gleznojumiem. Vienošanās tekstā minēts, ka K. Meijeram uzticēts veikt ciešanu ainu gleznojumus Sv. Jāņa baznīcas ērģeļu luktā, tāpat kā viņš to jau izdarījis Sv. Pētera baznīcā („*Cord Meyer den Mahler hergestellt und die passion historien an den Orgel Kor, gleichwie es in St. Peter wäre*”).³⁴

1679. g. K. Meijera Sv. Pētera darba uzdevumu klāstā bijusi arī virkne vienkāršāku uzdevumu — ar eļļas krāsām krāsoti astoņi soli kora daļā, nokrāsotas trīs baznīcas durvis, kā arī apzeltīti divi apaļi rokturi. Fiksēts fakts, ka šajā g. meistars pabeidzis zila aizkara (baldahīna) krāsošanu ap altāri (*Eine blauwe Gardien gemacht*), par to saņemot četrus dālderus³⁵.

1680. g. K. Meijera darbība Sv. Pētera baznīcā nav tik aktīva. Saglabājušās ziņas par viena roktura un pulsts zeltīšanu, kā arī par āderēšanas³⁶ darbu dziedātāju luktā³⁷. Meistars ar eļļas krāsām veidojis riekstkoka imitāciju.

1681. g. notikusi vienošanās par baznīcas velvju otras daļas krāsošanu (apgleznošanu?). Nolīgta summa — 34 dālderī. Meijeram jākrāso arī piecu kapellu velves (4,20 dālderī par katru) un riekstkoka imitācijā jānoāderē birģeru sols. Tāpat tiek krāsotas vienas durvis baznīcā.³⁸ Baznīcas pārstāvji sagādā meistaram arī privātus pasūtījumus. 1681. g. pēc baznīcas draudzes priekšnieka Branda Markvata (*Brandt Marckwat (Marquart)*) pavēles K. Meijers strādājis māģistra Kasprina (*Magister Casprin*) mājā, kur blakus vienkāršiem krāsošanas darbiem gleznojis arī vēsturiskus sižetus (*Historie*), par to saņemot 62 Alberta dālderus³⁹. 1682. g. pēc Sv. Pētera baznīcas administrācijas rīkojuma lielu pasūtījumu (130 dālderu vērtībā) meistars realizējis māģistra Cimmermana (*Magister Zümmerman*) mājā, kur ar sižetiskām ainām

izgleznotas dzīvojamās istabas. Viena istaba krāsota bez sižetiem, par kuru samaksāti tikai seši dālderī⁴⁰.

1682. g. K. Meijers ar baznīcas pārstāvjiem vēlreiz slēdz vienošanos par kora (*das Kohr*) izgleznošanu⁴¹. Acīmredzot šoreiz runa ir par luktām centrālajā jomā zem ērģeļu balkona, kuras tika izbūvētas tieši šajā laikā. Atbilstošu faktu fiksējis Pauls Kampe: „1681./82.g. baznīcas rietumgalā „zem ērģelēm” Bindenšūs uzcēla tā sauktās „lielās jeb namnieku luktas” ar visiem tām piederošiem virpotāja un tēlnieka darbiem. Atslēdznieks Toms Vonnekens izpildīja šīm luktām kalēja darbus „tikpat daļi kā studentu luktām un izrotāja arī to abējas durvis ar puķu ornamentiem”.⁴²

Turpmākajos gados līdz pat mūža galam Kords Meijers veicis dažādus vairāk vai mazāk nozīmīgus Sv. Pētera baznīcas pasūtījumus. Baznīcas norēķinu dokumentos neparādās neviena cita krāsotāju cunftes meistara vārds.

1684. g. melni nokrāsotas līķu nestuves (*Totten bühr*), bet četri statņi vai balsti (*wassen*) pie tām apzeltīti un apvilkti ar audumu (*stoffieret*)⁴³. Vienu nelielu mirušo nestuvju detaļa apsudrabota (*dan eine kleine Totten Büre die kösse vorsilber*).⁴⁴ 1685. un 1686. g. nenotiek darbi baznīcā, toties meistars angažēts ērģelnieka mājas durvju, logu slēģu, paneļu krāsošanai, kā arī istabas un kambara krāsošanā.⁴⁵

1687.g. K. Meijers par 34 dālderiem „ar zeltu un sudrabu” izrotājis līgavas kambari Rīgas Sv. Pētera baznīcā⁴⁶, kā arī nokrāsojis baznīcas durvis (1,30 dālderī)⁴⁷ un Pētera baznīcas lielo pulksteni (četri dālderī)⁴⁸.

Nākošajos piecos gados nav fiksēts neviens Korda Meijera darbs Sv. Pētera baznīcā. Sadarbība atsākas 1692. g., kad par 30 dālderiem izkrāsotas trīs Ruperta Bindenšū projektētās galerijas Sv. Pētera baznīcas tornī. Apakšējo galeriju viņš nokrāso zaļu, augšējo sarkanu. Par astotdaļdālderu gabalā meistars nokrāso arī 72 apakšējās un 46 augšējās

galerijas balsta „pilārus” (iespējams, margu balustrus).⁴⁹

1693. g. krāsošanas darbi Sv. Pētera baznīcā turpinās. Par pusi dālderu gabalā meistars nokrāso torņa lūkas iekšpusē sarkanas, ārpusē pelēkas ar melnām svītrām, bet interjerā strādā pie Rātes sola dekorēšanas⁵⁰.

1694. g. Meijers par 60 dālderiem nokrāso un apzeltī krucifiksu, ko tēlnieks Dītrihs Valters darinājis uzstādīšanai Rīgā, Pētera baznīcas triumfa arkā⁵¹.

1695. g. Meijers „ar godu un pēc sava labā vārda” apzeltī Pētera baznīcas torņa pulksteņa četras ciparnīcas. Meistars ir pārliecināts par sava darba augsto kvalitāti, jo pēc viņa domām zeltījums turēsies kādus 80 gadus⁵².

1696. g. 29. augustā Kords Meijers rakstījis dokumentu, kurā apliecina, ka no Pētera baznīcas pārstāvja vecākā Fransa Drelinga (*Frans Dreling*) ir saņēmis simt Alberta Valsts dālderus, lai apzeltītu durvju detaļas (*die Scheiben*).⁵³ Visticamāk, šī summa nav tikai meistara alga, bet ietver arī nepieciešamā materiāla iegādes izdevumus.

1702. g. maijā Sv. Pētera baznīcas pārstāvji Defners Cimmermans (*Zimmerman*) un vecākais (*Elster*) Frans Drelings ir vienojušies K. Meijeru nolīgt Sv. Pētera baznīcas kora priekšā esošās skulptūras apzeltīšanai. Tīrā darba samaksa — seši Alberta dālderī.⁵⁴

Pēdējais zināmais Korda Meijera darbs ir jau neilgi pirms meistara nāves 1703. g. „pēc dotā parauga” veiktā („*vermalt nach gegebenen Muster*”) Rīgas Pēterbaznīcas triju rietumu ieeju portālu un tajos ietvertu skulptūru krāsošana.⁵⁵ Interesanta ir piebilde, ka darbi notiek pēc dotas skices. Hipotētiski var pieņemt, ka krāsojuma projektu izstrādājis to autors Ruperts Bindensū jau 1692. g., kad tika sākts darbs pie portāliem. Vēsturnieks Rūdolfs Širants minējis⁵⁶, ka portāli pēc to uzstādīšanas krāsoti sekojoši: pilāri marmorizēti sarkanā un baltā krāsā; dzegas baltas un melnas; krusti, atslēgas, apgērba jostas un citi sikumi tika zeltīti, kamēr pārējo atstāja dabiskā akmens krāsā⁵⁷.

Darbu hronoloģija rāda, ka regulāri pasūtījumi Sv. Pētera baznīcā caurvij Korda Meijera ~30 gadu garo darba mūžu no krāsotāju cunfetes meistara statusa iegūšanas ap 1674. g. līdz pat tā norietam 1703. g. Meijers veicis praktiski visu ar interjera un fasāžu apdari nepieciešamo — gan monohromus krāsojumus, gan āderējuma tehnikā veiktu cēlkoka šķiedras imitāciju vai marmorizējumus, gan zeltīšanas un sudrabošanas darbus. Meistars pārzinājis arī kaligrāfijas mākslu, ko izmantojis Bībeles citātu uzrakstos kancelē. Savu dekoratora un gleznotāja talantu viņš parādījis baznīcas velju, altāra baldahīna, luktu, līgavas un gērbkambara apdarē. Pirmie kvalitatīvi izpildītie uzdevumi Sv. Pētera baznīcā vairoja meistara popularitāti un ļāva viņam saņemt tikpat nozīmīgus pasūtījumus arī divos citos lielākajos Rīgas luterāņu dievnamos — Doma un Sv. Jāņa baznīcās, tāpat kā daudzus uzdevumus sabiedrisko un privāto ēku interjeru izdaiļošanā⁵⁸.

Sv. Pētera baznīcas Namnieku luktas gleznojumi

Lielās jeb Namnieku luktas eksistējušas vēl 1876. g., kad to fragments fiksēts tēraudā grebumā pēc A. Birmaņa fotogrāfijas⁵⁹. Lai gan attēls nav visai kvalitatīvs, gan ērģeļu⁶⁰, gan namnieku luktu pildīņos var saskatīt gleznojumus. Apakšējās — namnieku luktas labajā sānu izvirzījumā redzamas četras kompozīcijas, kuru formāts atbilst Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrā (VKPAI PDC) saglabāto gleznojumu fotogrāfiju aprisēm. Arī ar 1932. g. 7. novembri datētajā Visvalža Peņģerota sastādītajā pieminekļa pasē⁶¹ paskaidrots, ka gleznojumi atrodas ērģeļu luktas pirmajā stāvā, tātad t.s. Namnieku luktā.

Luktas centrālajā daļā gleznojumu nav. Te izvietoti gludi, horizontāli izstiepti pildīņi. Ļoti iespējams, ka šī zona bija cietusi 1721. g. ugunsgrēkā, tāpēc pārbūvēta, neatjaunojot gleznojumus. Pamatojumu šādam scenārijam dod arī saglabāto Kristus dzīves

1. att. K. Meijers. „Marijas pasludināšana”. Namnieku luktas gleznojums Rīgas Sv. Pētera baznīcā. 1682. (Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrs)

1. A att. L. Herings (Loy Hering). „Marijas pasludināšana”. 1545. Atrodas ASV, Sinsinati pilsētas Taft muzejā. http://en.wikipedia.org/wiki/Loy_Hering

un ciešanu cikla gleznojumu tematiskais izkārtojums. Pirmie četri rāda Jēzus Kristus dzimšanas un jaunības notikumus: tie ir „Marijas pasludināšana”, „Betlēme jeb Gani pielūdž Kristu”, „Sv. Jānis kristī Jēzu”, „Apskaidrošana”. Savukārt četri pārējie gleznojumi jau ilustrē stāsta noslēguma etapu: „Kristus lūdž Ģetzemenes dārzā”, „Golgāta”, „Augšamcelšanās” un „Debesbraukšana”. Iztrūkst virkne notikumu, kuri, domājams, atradušies luktas vidusposmā un gājuši bojā liesmās.

VKPAI PDC pieminekļa pasē aprakstīti darbu tehniskie parametri. Gleznojumi „iebūvēti sienā pildīnveidīgi”. Gleznots ar eļļas⁶² krāsu uz koka plāksnēm. Gleznu augstums 1,04 m, bet platums — 0,90–0,85 m. Atzīmēts, ka „gleznata arī arka ar divām ko-

lonnām”. Cikla kompozīcijas ietver uz reālā taisnstūra formas koka pildīņa iluzori gleznata pusaploces arka, kuru balsta „stabi” ar vienkāršiem profilētiem kapiteļiem. Tādējādi meistars radījis iluzoras arhitektūras efektu, kas bagātina luktas taisnstūra formas pildīņu ritmu. Šādu pildīņa formu K. Meijers varēja būt redzējis Lībekas Sv. Eigidija baznīcas jau 16. gs. 80. gados tapušās „dziedātāju luktas” reljefajā koka apdarē⁶³. Meistars atkārtu šeit izmantoto gleznojumu ierāmējuma konstruktīvo kompozīciju, atmetot oriģinālā redzamo manierisma tradīcijās veidotā kokgriezumu dekora „ņirboņu”.

Pieminekļa pasi papildina V. Peņģerota rakstīts teksts: „Pētera baznīcas ērģeļu solu telpā atrodas pie sienas piestiprinātas uz

2. att. K. Meijers. „Betlēme jeb Gani pielūdz Kristu”. Namnieku luktas gleznojums Rīgas Sv. Pētera baznīcā. 1682. (Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrs)

2. A att. Betlēme jeb Gani pielūdz Kristu. J. G. Valdtreihā vara gravīra pēc M. Šeitsa zīm. Bibliā. Die Gantze H. Schrift verdeutschet durch D. Martin Luther, Stern, Lüeneburg, 1672

koka darinātas 8 gleznas, kuru sižeti ņemti no Jaunās Derības. Domājams, ka gleznas būs darinātas apm. tanī pat laikā, kad darinātas pašas ērģeles, t.i., ap 1734. gadu⁶⁴, bet pašu gleznu kompozīcijas attiecināmas uz daudz vecākiem laikiem. Iespējams, ka meistari viņi bijuši mazākais 3, kas šīs gleznas darinājuši, bijuši vietējie. Tagad gleznas, par nožēlošanu, atrodas telpā, kas gandrīz nemaz nav apgaismota, kādēļ būtu vēlams tās pārvietot kādā citā vietā tai pašā baznīcā, vai arī novietot Valsts mākslas muzejā.⁶⁵

Fotoattēlos redzami gleznojumi patiešām uzrāda dažādu rokkrakstu klātbūtni. Piecos sižetos — „Marijas pasludināšana”; „Jānis kristī Jēzu”, „Kristus lūdz Ģetzemes dārzā”, „Golgāta” un „Augšamcelšanās” strādājis viens meistars. Salīdzinot šos darbus un zināmos K. Meijera gleznojumus

Sv. Jāņa baznīcas luktā, kā arī Doma baznīcas vējtvera frontonā, gan formveides, gan figūru anatomiskās uzbūves neprecizitāžu, gan zīmējuma modelējuma un gaismēnu pielietojuma ziņā vērojama liela līdzība. Tas ļauj pieņemt, ka arī šo Sv. Pētera baznīcas gleznojumu autors ir K. Meijers. Par kļūdainu jāatzīst V. Peņģerota pieņēmums, ka luktu gleznojumi radušies vienlaikus ar pārbūvētajām ērģelēm 18. gs. 30. gados. Šaubas par šādu datējumu izteicis jau pats Peņģerots, norādot, ka „kompozīcijas attiecināmas uz daudz vecākiem laikiem”.

Acīmredzot, 1682. g. tapušajiem darbiem ir izdevies izdzīvot 1721. g. ugunsgrēkā. Ar ugunsnelaimes radīto bojājumu novēršanu var skaidrot citu rokkrakstu parādīšanos šajā ciklā. Robustāks tēlu seju tips un mazāk jutīga, asi kontrastaina gaismēnu lietošana

3. att. K. Meijers. „Sv. Jānis kristī Jēzu”. Namnieku luktas gleznojums Rīgas Sv. Pētera baznīcā. 1682. (Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrs)

3. A att. „Sv. Jānis kristī Jēzu”. Vara gravūra. Biblia. Die Gantze H. Schrift verdeutschet durch D. Martin Luther, Stern, Lüneburg, 1672

raksturo nezināmo meistaru, kurš labojis bojātos darbus „Apskaidrošana” un „Debesbraukšana”. Savukārt nogludinātas formas un apjomīgāks modelējums redzams trešā autora pārgleznotajā ainā „Betlēmē jeb Gani pielūdž Jēzu”.

17. gs. krāsotāju amata meistari parasti nebija izmantoto kompozīciju autori, bet to sacerēšanā kompilēja Eiropas mākslinieku darbus un ornamentācijas piemērus, kas tika izplatīti ar parauggravīru albumu vai grāmatu ilustrāciju starpniecību. Autora radošais potenciāls varēja izpausties galvenokārt kompozīcijas izvēlē, tās pielāgošanā konkrētās vietas prasībām, kolorīta izstrādē, zīmējuma meistarībā un ornamentālo motīvu izvietošanā. Sešu Sv. Pētera baznīcas luktu gleznojumu paraugi ņemti no ilustrācijām t.s. Līneburgas Bībelei⁶⁶, kas publicēta 1672. g. Šī

paša izdevuma gravīras K. Meijers izmantojis arī Sv. Jāņa baznīcas luktu gleznojumos⁶⁷. Līneburga ir Meijera dzimtā pilsēta, tāpēc sējuma atrašanās gleznotāja personīgajā bibliotēkā varēja būt likumsakarīga.

Šterna apgāds, kurš laidis klajā minēto izdevumu, Svēto Rakstu ilustrēšanā iesaistīja internacionālu mākslinieku grupu⁶⁸, kurā sadarbojās Ziemeļvācijas un Holandes meistari. Zīmējumu lielākās daļas autors ir Matias Šeits (*Scheidts, Scheits*)⁶⁹ no Hamburgas, bet varā gravējuši Melhiors Kīselis (*Küssel*)⁷⁰ un Johans Georgs Valdtreihis (*Waldtreich*)⁷¹. Tāpat gravīru parakstos figurē holandiešu meistarū Ābrama Blotelinha (*Blotelinch*)⁷² un Nikolausa de Fišera (*De Vißscher*)⁷³ vārdi. Līneburgas Bībelē izmantotas arī Nīderlandē strādājošā vācu mākslinieka Joahima Zandrarta (*von Sandrart*)⁷⁴ grafikas lapas.

4. att. K. Meijers. „Apskaidrošana”.
Namnieku luktas gleznojums Rīgas Sv.
Pētera baznīcā. 1682. (Valsts Kultūras
pieminekļu aizsardzības inspekcijas
Pieminekļu dokumentācijas centrs)

4. A att. „Apskaidrošana”. J. G. Valdtreih
vara gravūra pēc M. Šeitsa zīm. Biblia.
Die Gantze H. Schrift verdeutschet durch
D. Martin Luther, Stern, Lüneburg, 1672

Pirmā luktu gleznojuma „Marijas pasludināšana” tiešo parauggravīru līdz šim nav izdevies atrast. Galvenie sižeta personāži izkārtoti, izmantojot trīsstūrveida shēmu. Priekšplāna kreisajā pusē pie lasāmpulsts ar atvērtu grāmatu⁷⁵ ceļos nometusies Marija, sagaidot labajā pusē uz mākoņu vāla nolaidušos eņģeli Gabrielu ar liliju rokās. Trīsstūra augšējo smaili veido Svētais gars, kas, baloža veidā staru kūļa pavadīts, nolaižas pār Mariju. Tā radīto diagonāli uzsver gleznojuma kreisajā augšējā stūrī kulises veidā pavērtā drapērija un mākoņu izkārtojums.

Analoģisks risinājums sastopams vairāku Eiropas mākslinieku darbos. Par kompozīcijas pirmavotu, iespējams, var uzskatīt Ticiāna (*Tiziano Vecello*) 1535. g. gleznoto darbu „Marijas pasludināšana”⁷⁶. Ne reizi vien analoģisku kompozicionālo uzbūvi izmantojis

El Greko (*El Greco*)⁷⁷, par paraugu ņemot Džovanni Jakopo Karaglio (*Giovanni Jacopo Caraglio*)⁷⁸ pēc citas Ticiāna glezmas⁷⁹ veidoto gravīru.⁸⁰ Ļoti tuvs sižeta izkārtojums vērojams Filipes de Šampēna (*Philippe de Champaigne*)⁸¹, kā arī austriešu gleznotāja un graviera Franca Zigrista (*Franz Sigrist*)⁸² darbnīcas tāda paša nosaukuma darbos. Kā baznīcas interjera gleznojums līdzīga kompozīcija izmantota 1738.–1741. g. celtajā Sv. Remīģija baznīcā (*St. Remigius*) Dienvidvācijas pilsētā Merdingenā. Tās pašas gravīras savā darbā varēja izmantot arī tēlnieki. K. Meijera glezmas kompozīcijai vistuvākā analogija atrodama vācu renesanses meistara Loja Heringa (*Loy Hering*)⁸³ veidotajā cilnī⁸⁴, kā arī Georga Antona Maheina (*Georg Anton Machein*)⁸⁵ kokgriezuma cilnī Badšusenrīdas Sv. Magnusa baznīcas kora solā. Tas liecina,

5. att. K. Meijers. „Kristus lūdz Ģetzemenes dārzā”. Namnieku luktas gleznojums Rīgas Sv. Pētera baznīcā. 1682. (Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrs)

5. B att. „Kristus lūdz Ģetzemenes dārzā”. J. G. Valdtreihā vara gravīra pēc M. Šeitsa zīm. Biblia. Die Gantze H. Schrift verdeutschet durch D. Martin Luther, Stern, Lüeneburg, 1672

ka šāds sižeta kompozicionālais izkārtojums nebija unikāls 17., 18. gs. Eiropā un tika atspoguļots gravīrās, kas varēja būt K. Meijera iedvesmas avots.

Par K. Meijera rokkrakstu Sv. Pētera baznīcas gleznojumā var pārliecināties, salīdzinot to ar Sv. Jāņa baznīcas luktas sižetu „Kristus augšāmcelšanās un parādīšanās Marijai, Salomei un Marijai Magdalēnai”. Marijas tēlā

5. A att.
K. Meijers.
„Kristus lūdz Ģetzemenes dārzā”. Ērģeļu luktas gleznojums Rīgas Sv. Jāņa baznīcā. 17. gs. 90. gadi.
(Apgāda „Mantojums” pastkarte)

6. att. K. Meijers. „Golgāta”. Namnieku luktas gleznojums Rīgas Sv. Pētera baznīcā. 1682. (Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrs)

6. A att. „Golgāta”. N. de Fišera vara gravīra pēc M. Šeitsa zīmējuma. Biblia. Die Gantze H. Schrift verdeutschet durch D. Martin Luther, Stern, Lüeneburg, 1672

abos gleznojumos redzama nepārprotama atbilstība gan pozā, gan sejas tipāžā ar taisno pieres–deguna līniju un nedaudz izvērzīto zodu, gan neveiklajā plaukstu traktējumā, gan tērpa un galvassegas kroku raksturā. It kā „piepūsto” mākoņu līdzinieki zem eņģeļa kājām redzami Sv. Jāņa baznīcas luktas sižetā „Kristus lūdz Ģetzemenes dārzā”.

Otrajā gleznojumā „Betlēme. Gani pielūdz Kristu” redzama kāda nezināma meistara rokas klātbūtne. Kompozīcijas paraugs atrodams Līneburgas Bībelē. Pēc Matiasa Šeitsa zīmējuma to varā gravējis J. G. Valdtreihš. Sv. Pētera baznīcas sižetā samērā precīzi nokopētas gravīras priekšplāna figurālās grupas. Par pārāk sarežģītu, tāpēc atmetamu uzdevumu autors uzskatījis oriģināla dibenplānā zīmētos divus paralēlos sižetus⁸⁶ — ainu ar

eņģeļa parādīšanos ganiem, lai paziņotu par Kristus dzimšanu, kreisajā pusē un antikās arhitektūras tradīcijās būvētu templi un rotundu ar cilvēkiem labajā pusē, kas varētu atbilst sižetam „Naudas mijēji templī”. To vietā Pēterbaznīcas variantā redzam nedaudz paugurainu ainavu ar gaišām debesīm. Kreisajā pusē gleznojuma saglabātība sliktāka, tāpēc detaļas nav saskatāmas.

Marijas un Kristus bērna figūru grupas profesionālā kvalitāte, šķiet, augstāka, nekā to redzam K. Meijera gleznojumos. Madonas sejas klasiskās aprises un formu modeļuma izteiktais apjomīgums norāda uz cita meistara rokrakstu. Kompozīcijas labās puses tipāžu — ganu — atveidā vairāk saskatāmas nekonsekvences un neveikli rakursi, kas nereti sastopami Meijera darbos. Tas ļauj izvirzīt

7. att. K. Meijers. „Debesbraukšana”. Namnieku luktas gleznojums Rīgas Sv. Pētera baznīcā. 1682. (Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Pieminekļu dokumentācijas centrs)

7. A att. „Debesbraukšana”. Ā. Blotelinha vara gravūra. Biblia. Die Gantze H. Schrift verdeutschet durch D. Martin Luther, Stern, Lüeneburg, 1672

hipotēzi, ka šajā gadījumā nezināms autors ir labojis ugunsgrēkā cietušās darba vietas, saglabājot arī oriģināla fragmentus.

Gleznojuma „Sv. Jānis kristī Jēzu” paraugs tāpat ir Līneburgas Bībeles gravīrā⁸⁷, un tajā vērojams K. Meijera rokraksts. Meistars nedaudz vienkāršojis oriģinālo kompozīciju, neattēlojot vidējā plānā redzamo cilvēku grupu, kas gērbjoties gatavojas kristīšanai. Sv. Pēterbaznīcas gleznojumā Sv. Jānis un Kristus ir vieni likumotas upītes krastos. Atsakoties no liekajām figūrām, autors arī nedaudz izmainījis parauga kompozīciju, galvenos personāžus atbīdot uz gleznojuma kreiso pusi (parauggravīrā tie atrodas centrā). Līdz ar to lielāka uzmanība veltīta vides raksturojumam — mežainajiem un akmeņainajiem upītes krastiem un mākoņainajām debesīm, no kurienes staru

kūlī nolaižas Svētais gars baloža izskatā. Lai arī saglabātā fotoattēla kvalitāte nav augsta, var nojaust meistara atzīstamo prasmi ainavas attēlojumā. Raksturīgs ir kompozīcijas augšdaļas kreisās puses koka lapotnes traktējums — ar gaismas uzmirdzinājumiem atdzīvināta lapotne. Līdzīgu paņēmieni K. Meijers lietojis Sv. Jāņa baznīcas luktu kompozīcijā „Kristus augšāmcelšanās un parādīšanās Marijai, Salomei un Marijai Magdalēnai”.

Kompozīcijā „Apskaidrošana” attēlots notikums Tābora kalnā, kurā triju mācekļu priekšā Dieva tēva balss pasludina Jēzu Kristu par savu dēlu⁸⁸. Te saskatāmi trešā nezināmā meistara labojumi uz, iespējams, K. Meijera gleznotā, bet cietušā oriģināla. Tie identificējami darba kreisās puses augšdaļā attēlotajā Mozus un Ēlijas figūru traktējumā.

8. att. K. Meijers. „Augšāmcelšanās”.
Namnieku luktas gleznojums Rīgas
Sv. Pētera baznīcā. 1682. (Valsts Kultūras
pieminekļu aizsardzības inspekcijas
Pieminekļu dokumentācijas centrs)

Gleznojums šeit ir mazāk plastisks. Gan seju, gan apģērba krokas modelē platas, samērā taisni vilktas kontrastaina ēnojuma svītras. Priekšplāna figūru — Pētera, Jēkaba un Jāņa, kā arī centrālajā Kristus tēlā minētās pazīmes ir mazāk izteiktas, kas liecina, ka šeit varēja būt labāk saglabājies sākotnējais gleznojums. Arī šīs kompozīcijas paraugs ir Līneburgas Bībeles gravīra. Pēc Matiasa Šeitsa zīmējuma to varā gravējis Johans Georgs Valdtreihš. Raksturīgi, ka autors arī šoreiz ir atteicies no oriģinālajā zīmējumā dibenplānā attēlotā paralēlā daudzfigūru sižeta, kurā redzams Kristus mācekļu vidū. Sv. Pētera baznīcas variantā tas nomainīts ar K. Meijeram raksturīgajiem nogludināti vieliskajiem mākoņu vāliem.

Līneburgas Bībeles Valdtreihā gravīra, kas tapusi pēc Šeitsa zīmējuma „Kristus lūdz

Ģetzemenes dārzā”, K. Meijera gleznojumam ir bijusi paraugs pat divas reizes — gan Sv. Pēterbaznīcas, gan Sv. Jāņa baznīcas luktu kompozīcijām. Gleznojumus šķir vismaz divi gadi, kas ļauj nedaudz ielūkoties meistara stila evolūcijā. Abos gadījumos izmantota visa paraugzīmējuma kompozīcija — ne tikai priekšplānā esošā Kristus un eņģeļa figūra, bet arī otrā plāna labajā pusē izvietotie gulošie mācekļi un pilsētas mūra un dārza ainava ar stafāžu. Pēterbaznīcas gleznojumā šajā zonā krāsu slānis gan saglabājies slikti, tomēr tā eksistence ir nojaušama. Kristus tēls abos gadījumos ir ļoti līdzīgs. Nedaudz bagātāks un daudzveidīgāks ir kļuvis Jēzus tērpa kroku kritums Sv. Jāņa baznīcas piemērā. Skaidrāk Meijera rokraksta attīstība no vēl manierisma tradīcijā sakņota nemiēriģa, dekoratīva, asi šķautņainu līniju ritma un spilgta gaismēnu kontrasta uz barokāli apjomīgu, plastisku drapēriju kārtotumu redzama eņģeļa tēla traktējumā. Eņģeļa sejas veidols un izteiksme gan palikusi iepriekšējā. Lai pilnīgāk paskaidrotu sižeta nozīmi, meistars ir ieviesis oriģinālajā gravīrā neesošu detaļu — rūgto cilvēces grēku biķeri, kuru tukšot ir aicināts Kristus. Sižeta ikonogrāfijā eņģeļa tēls, kas pasniedz kausu Kristum, izmantots bieži.⁸⁹ Sv. Pētera baznīcas luktā kauss novietots uz mākoņa malas pie eņģeļa kājām, bet Sv. Jāņa baznīcā eņģelis biķeri tur kreisajā rokā. Sv. Pētera baznīcas gleznojumā nozīmīga loma kompozīcijas izkārtotumā piešķirta diviem lieliem kokiem, kas atdala otrā plāna motīvus — pilsētas ainavu un debesu atvērumu, no kura, staru kūļa pavadīts, nolaižas eņģelis. Rūpīgi izstrādāta šo koku lapotne. Cits raksturs šim pašam elementam ir Sv. Jāņa baznīcas gleznā, kur koki drīzāk spēlē tumšas kulises lomu, uz kuras spilgtāk izceļas baltais eņģeļa spārns.

Arī Sv. Pētera baznīcas luktas kompozīcijas „Golgāta” paraugs nāk no tā paša Līneburgas Bībeles avota. Pēc M. Šeitsa zīmējuma to varā gravējis de Fišers. K. Meijers atteicies no daudzajām stafāža figūrām, izvēloties galve-

nos sižetu raksturojošos personāžus. Interesanti, ka autors būtiski palielinājis trīs krustā sisto proporcijas, tādējādi neievērojot lineārās perspektīvas likumības, kuras ir ņemtas vērā prauggravīras lapā. Rīgas meistars lietojis viduslaiku mākslā iecienīto paņēmieni, kad personāžu izmērus noteica to saturiskais nozīmīgums. Tādējādi krustā sistā Kristus tēls gleznojumā attēlots būtiski lielāks, nekā tā priekšā esošais zirgs ar jātnieku.

Gleznojuma „Augšāmcelšanās” prototips Līneburgas Bībelē nav atrodams. Izmantotā kompozīcija ir Mateusa Meriana vecākā⁹⁰ 1625.–1630.g. radītā ilustrācija no t.s. Meriana Bībeles.⁹¹ Tomēr ļoti iespējams, ka K. Meijers lietojis citu, jaunāku 1670. g. Bībeles izdevumu, kurā pēc Meriana oriģināla darinātajā kokgriezumā sižets attēlots spoguļattēlā⁹². Kords Meijers izvēlējis šīs ilustrācijas labajā pusē attēloto notikumu, atmetot ainavu ar Golgātas krustiem kreisajā pusē. Kompozīcijas apakšējās daļas centrā ir akmens zārks ar nostumtu vāku, kuram apkārt vēl guloši un jau pārsteigumā atmodināti romiešu sargkareivji. Kompozīcijas augšdaļas centrā gaismas oreola ietverts augšāmcēlies Kristus. Meistars precīzi atveidojis gravūrā redzamo figūras pozu ar paceltu labo roku. Izmainīts Kristu piesedzošās drapērijas raksturs, kas Pēterbaznīcas variantā lokveidā ietver visu figūru. Jauna, gravūrā neesoša detaļa ir Kristus kreisajā rokā ieliktais kāts ar vimpeli. Meistars to varēja skatīt Līneburgas Bībeles lapā „Kristus parādīšanās Marijai, Salomei un Marijai Magdalēnai”, kur augšāmcelšanās notikums atvirzīts otrajā plānā. Iespējams, ka tieši tas arī rosinājis meklēt citu paraugu izvēlētajai tēmai, jo no tik fragmentāra zīmējuma meistars neprata izvērst gleznas centrālo sižetu.

Pēdējā Sv. Pēterbaznīcas luktu gleznojuma „Debesbraukšana” oriģinālo gravūru Līneburgas Bībelē parakstījis A. Blotelinhs. Sv. Pēterbaznīcas gleznojuma kompozīcijā nav ietverta vienīgi centrālā figūra — pie zemes noliecies apustulis pretskatā. Iespējams, šis

rakurss meistara anatomiskā zīmējuma prasmei bijis nepārvarams pārbaudījums. Toties labās puses figūru grupā ieviests vēl viens personāžs. Darbā saskatāma trešā nezināmā meistara rokkraksts, kurš bija redzams arī sižetā „Apskaidrošana”. Salīdzinot ar K. Meijera gleznojuma manieri, iespējamais pārgleznojums ir mazāk prasmīgs. Tas vērojams gan tēlu sejas ar asi iezīmētiem vaibstiem, gan robusti stīvajā tērpu krokojumā un maz nianšetajā ēnojumā, kas nedod dziļuma efektu.

Secinājumi

Saglabātā vizuālā informācija par astoņiem Sv. Pētera baznīcas centrālā joma t.s. namnieku luktu gleznojumiem ir nozīmīgs, bet līdz šim nenovērtēts papildinājums Rīgas baroka sakrālās mākslas kopainai. Pretēji ilgstoši eksistējušajam pieņēmumam jāatzīst, ka četri cikla sākuma un četri noslēguma sižeti luktas sānu daļās tomēr bija pārdzīvojuši 1721. g. ugunsgrēku. Diemžēl pēc 220 gadiem tie gāja bojā Otrā pasaules kara postījumu rezultātā.

Arhīva materiālos atrodama 1682. g. — luktu būvniecības laikā — slēgta vienošanās ar Sv. Pētera baznīcas pārstāvjiem, kurā krāsotāju amata meistars K. Meijers apņemas izgleznot kora luktus.⁹³ Laika posmā no 1674. līdz 1703. — K. Meijera nāves gadam — Sv. Pētera baznīcas norēķinu dokumentos neparādās neviena cita krāsotāju meistara vārds. Apliecinot cunftu sistēmas amatnieka plašo darbības spektru, Meijers kopā ar savas darbnīcas zeļļiem ir veicis visus baznīcā nepieciešamos darbus — no vienkāršas paneļu un durvju krāsošanas, zeltīšanas, āderēšanas, marmorizēšanas līdz velvju un luktu gleznojumiem.

Salīdzinot Sv. Pētera baznīcas namnieku luktas sižetus un K. Meijera gleznojumus Sv. Jāņa baznīcas luktā, kā arī Doma baznīcas vējtvera frontonā, pārliecinoši atklājas viena rokkraksta klātbūtne. To raksturo mīlestība uz scēniski izvērstām daudzfigūru kompozīcijām, zīmējuma ritma bagātināšana ar

barokāli nemierīgu drapējumu ieviešanu tēlu apgērbos, prasmīgs dabas tēlojums sižetu fonā, cilvēka figūras proporciju un anatomiskās uzbūves neizpratne un zināms paškritikas trūkums šajā jomā; īpaša neveiklība plauksu traktējumā, kā arī personāžu psiholoģiskā raksturojuma un seju tipāžu vienveidība — taisna pieres, deguna līnija un nedaudz atvirzīts zods, izteikti vaigi. Nereti sastopamas lineārās perspektīvas kļūdas.

Lai gan K. Meijera darbos jūtams akadēmiskas mākslinieka izglītības trūkums, tiem tomēr piemīt daudzas kvalitātes, kas acīmredzot izcēla meistara gleznojumus uz pārējo cunftes biedru veikuma fona, padarīja tos atraktīvus un saistošus. Ne velti tieši K. Meijers saņēmis atbildīgākos pasūtījumus tā laika Rīgā.

Papildu apliecinājums K. Meijera darbībai gan pie Sv. Pētera, gan Sv. Jāņa baznīcas luktu gleznojumiem ir vienu un to pašu mākslinieka rīcībā esošo grafisko paraugu izmantošana. Tā ir 1672. g. meistara dzimtajā pilsētā Līnburgā izdotā ilustrētā Bībele. Vara gravīra „Kristus lūdz Ģetzemenes dārzā” ir bijusi paraugs pat divas reizes — gan Sv. Pēterbaznīcas, gan Sv. Jāņa baznīcas luktu kompozīcijām. Šajā gadījumā uzskatāmi izsekojama meistara stila evolūcija no nemierīga, dekoratīva, asi šķautņainu līniju ritma un spilgta gaismēnu kontrasta uz barokāli apjomīgāku, plastiskāku izteiksmes veidu.

Minētie apsvērumi ļauj pieņemt, ka Sv. Pētera baznīcas namnieku luktas gleznojumu autors patiešām ir K. Meijers. Ar ugunsnelaimes radīto bojājumu novēršanu var skaidrot divu citu rokkrastu parādīšanos šajā ciklā.

Sv. Pētera baznīcas luktu gleznojumi ir viens no agrīnākajiem šāda veida dekora piemēriem ne vien Rīgā⁹⁴, bet arī visā Latvijas teritorijā⁹⁵. Tieši šeit meistars pirmo reizi Rīgā realizējis Vācijas⁹⁶ un Skandināvijas⁹⁷ luterāņu dievnamos jau 16. gs. beigās radušos, bet kopš 17. gs. trešā ceturkšņa pamazām aktualizēto ideju par luktām kā plašas piktorālās programmas izvērsuma vietu.

Avoti un piezīmes

- ¹ Sv. Pēterbaznīcas luktu gleznojumi tikpat kā nav guvuši atspoguļojumu nozares literatūrā. Tie netiek pieminēti ne Borisa Vīpera darbā „Latvijas māksla baroka laikmetā”, ne citās Sv. Pētera baznīcai veltītajās publikācijās. Vienīgi P. Ārenda Sv. Pētera baznīcai veltītajā darbā minēts fakts, ka 17. gs. 80. gados krāsotāju meistars Kords Meijers ir apņēmis dziedātāju luktām uzgleznot Jēzus ciešanu stāstu. Grām.: Ārends P. *Sv. Pētera baznīca Rīgā*. Rīga: V. Tēpera izdev., 1944. 40., 41., 74. lpp.
- ² Raksta autore izsaka pateicību par palīdzību arhīva materiālu tulkošanā Almai Grīniecei un Ilzei Mārai Janelis.
- ³ Ehasalu P. *Rootsiaegne maalikunst Tallinnas (1561–1710)*. Produktsioon ja retseptsooin. Doktoritöö. Painting in Tallinn during the Swedish Period (1561–1710). Production and Reception. Doctoral thesis. Tallinn: Estonian Academy of Arts. Institute of Art History, 2007. 389 p. P. 280.
- ⁴ Grosmane E. Johana Heinces un Tobiasa Heinca jautājums: izcelsme un darbība Latvijā 17. gs. pirmajā pusē. Grām.: *Senā Jelgava*. Rīga: LMA Mākslas vēstures institūts, 2010. 149.–178. lpp.
- ⁵ Neumann W. *Der Dom zu St. Marien in Riga. Baugeschichte und Baugeschreibung*. Rīga: G. Löffler, 1912. 128 S.S. 45.
- ⁶ Eihassalu P. *Rootsiaegne maalikunst Tallinnas (1561–1710)*. P. 280.
- ⁷ Alm G., Cederlund J., Ellehag C., Ernst M., Estham I., Fulton T., Gillgren P., Holmquist K., Johannesson K., Knutsson J., Olausson M., Ångström Grandien I. L. *Signums svenska konsthistoria. Barockens Konst*. Lund: Bokforlaget Signum, 1997. 560 p. P. 429.
- ⁸ Grosmane E. Johana Heinces un Tobiasa Heinca jautājums: izcelsme un darbība Latvijā 17. gs. pirmajā pusē. Grām.: *Senā Jelgava*. 149.–178. lpp.
- ⁹ Alm G., Cederlund J., Ellehag C., Ernst M., Estham I., Fulton T., Gillgren P., Holmquist K., Johannesson K., Knutsson J., Olausson M., Ångström Grandien I. L. *Signums svenska konsthistoria. Barockens Konst*. P. 429.
- ¹⁰ LVVA, 1428. f., 1. apr., 15. l., 367. lp. (Sv. Jāņa baznīcas Tiesas protokoli); LVVA, 1426. f., 2. apr., 7. l., 375., 376. lp. (Doma baznīcas tiesas protokoli).
- ¹¹ Neumann W. *Der Dom zu St. Marien in Riga. Baugeschichte und Baugeschreibung*. S. 45; Grosmane E. Rīgas Doms gadsimtu gaitā un

- paradigmas maiņas rekonstrukcijā. Grām.: *Sakrālā arhitektūra un māksla: Mantojums un interpretācijas*. Rīga: Neputns, 2008. 9.–30. lpp.; Sparītis O. Der Maler Cordt Meyer in der Rigaer Sakralkunst des Barock. In: *Barock im Balticum und andere studien des Ostseeraums. Homburger Gespräch 1999 und 2000. Heft 17*. Kiel: Martin-Carl-Adolf-Böckler-Stiftung, 2002. S. 53–62; Banga V., Čoldere D., Levina M., Spārītis O., Tipāne A., Zilgalvis J. *Rīgas dievnamī. Arhitektūra un māksla*. Rīga: Zinātne, Mantojums, 2007. 747 lpp.
- ¹² Grosmane E. Rīgas Doms gadsimtu gaitā un paradigmas maiņas rekonstrukcijā. Grām.: *Sakrālā arhitektūra un māksla. Mantojums un interpretācijas*. 12. lpp.
- ¹³ Kalnačs J. Wall and ceiling paintings in the churches of Latvia. Discoveries, losses and conservation. In: *Conservation of mural paintings, edited by Ulf Lindborg*. Stockholm: National Heritage Board, 2001. P. 57.–60.
- ¹⁴ Gleznojumi netika kopēti, bet gan pārzīmēti no attāluma. Tas sniedz informāciju par kompozicionālo risinājumu, bet neatspoguļo autora oriģinālo rokkrastu. Doma baznīcas gadījumā velvju gleznojums akvareļa tehnikā fiksēja mākslinieks Karls Vinters (Winter).
- ¹⁵ Mohrmann K. Die einstige Vorhalle am Dom zu Riga und deren Wandgemälde. In: *Siebenter Rechenschaftsbericht der Abtheilung der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde für den Rigaschen Dombau für das Jahr 1891*. Rīga, 1892. S. 15–29; Neumann W. *Das mittelalterliche Riga: Ein Beitrag zur geschichte der norddeutschen Baukunst*. Berlin: J. Springer, 1892. VI, 58 S. 27 BL; Neumann W. Bericht über die Wiederherstellungsarbeiten am Dom während des Jahres 1895. In: *Zehnter und Elfter Rechenschaftsbericht der Dombauabtheilung der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen Russlands für die Jahre 1894 und 1895*. Rīga, 1896. S. 66–75.
- ¹⁶ Spārītis O. *Usmas baznīca Rīgā, Latvijā, pasaulē*. Rīga: Zinātne, 1999. 122., 167. lpp.
- ¹⁷ Campe P. *Lexikon liv- und kurländischer Baumeister, bauhandwerker und Baugestalter von 1400–1850*. Bd.1. Stockholm: 1951. 645 S. S. 80, Nr. 471.
- ¹⁸ Sparītis O. Der Maler Cordt Meyer in der Rigaer Sakralkunst des Barock. In: *Barock im Balticum und andere studien des Ostseeraums. Homburger Gespräch 1999 und 2000*. S. 53–62.
- ¹⁹ Pēc P. Kampes leksikona ziņām, K. Meijera darbība sv. Pētera baznīcā sākusies 1679. g.
- ²⁰ LVVA, 1427. f., 1. apr., 18. l. 397. lp.
- ²¹ Diemžēl sausais finanšu atskaites pieraksts nesniedz informāciju, vai velves krāsotas monohromas vai arī izmantoti kādi ornamentāli zīmējumi.
- ²² 17. gs. 70., 80. gados zināmi sekojošu krāsotāju cunftes meistarų vārdi: Jirgens Degeners, Bartolomejs Geismans, Jirgens Ginters I, Johans Rists, Kristians Bauendorfs, Depke, Laurens Kristians Kēpers, Johans Vilhelms Sepentīns, Kaspars Štefens (jun.). Avotos atrodami pat desmit šī perioda krāsotāju amata zeļļu vārdi, kā arī viens brīvmeistars — Mihaels Šturms.
- ²³ LVVA, 1427. f., 1. apr., 19. l., 352. lp.
- ²⁴ K. Meijers bieži ir strādājis pilsētas būvmeistara Ruperta Bindenšū celtajos objektos. Viņš izgleznojis Bindenšū izveidotās koka velves Sv. Pētera un Sv. Jāņa baznīcā, iespējams, arī Ikšķiles baznīcā, krāsojis Sv. Pētera baznīcas jaunā torņa galerijas un galvenās fasādes akmens portālus.
- ²⁵ Par to, ka griestu apdarei izmantots tiem pietiprināts audekls, liecina K. Meijera atskaitē par izlietotā audekla daudzumu un cenu. Ģērbkambara griestiem izmantotas 8 olektis (~4,75 m). Tepat (griestos ?) uz audekla gleznots arī apustulis, izmantojot 25 olektis (~14,84 m) un (Kristus) ciešanu ainas — 20 olektis (~11,87m). Kopā par 53 olektīm samaksāti 5 dālderī, 4 dukāti, 3 šiliņi zeltā. Sk.: LVVA, 1427. f., 1. apr., 19. l., 354. lp. 1 Stokholmas olekts = 59,38 cm. Grām.: Zemzaris J. *Mērs un svars Latvijā*. 13.–19. gs. Rīga: Zinātne, 1981. 267 lpp. 238. lpp.
- ²⁶ LVVA, 1427. f., 1. apr., 19. l., 352. lp.
- ²⁷ Turpat.
- ²⁸ Turpat.
- ²⁹ 1723. g. leitnants K. Meiers, juniors, domājams — meistarų dēls, pēc 1721. g. nodegušās Pēterbaznīcas atjaunošanas norāda uz solu baznīcā, ko „gleznotājam K. Meieram baznīcas tiesa piešķīrusi par izdarītajiem gleznošanas un krāsošanas darbiem”. Tas bija „pats pirmais sols no kanceles kora virzienā”, („die aller erste Bank von der Kanzel vom Chor ab”) un tas K. Meijeram bijis kopīgs ar gleznotāja Kreicberga sievu un viņa sievastēvu Štefensa mantiniekiem. Grām.: Campe P. *Lexikon liv- und kurländischer Baumeister...* Bd.1. S. 82.
- ³⁰ Neumann W. *Der Dom zu St. Marien in Riga*. Baugeschichte und Baugeschreibung. Rīga: G. Löffler, 1912. 128 S. S. 45.

- 31 Kampes variantā Kordam Meijeram maksātā alga par kanceli un luktām kopā ir 130 dālderī. Šis skaitlis vairāk atbilst par šo darbu slēgtā līguma summai — 140 dālderī. Pētot arhīva materiālus, bieži fiksējama parādība, kad reālā samaksa nedaudz atpaliek no meistara pieprasītās vai solītās summas.
- 32 Kampe P. Rīgas Sv. Pētera baznīcas būvvesture. *Senatne un Māksla*. III. 1939. 70.–103. lpp. 80., 81. lpp.
- 33 Campe P. *Lexikon liv- und kurländischer Bau-meister...* Bd.1. S.80.
- 34 LVVA, 1428. f., 1. apr., 15. l., 367. lp.
- 35 Gleznas baldahīna veidā kārtotas drapērijas aiz altāra un kanceles ir tradicionāls paņēmieni barokālas luterāņu baznīcas interjera noformējumā. Šajā gadījumā svarīgs salīdzinoši agrīnais gleznojuma datējums. Līdz šim zināmie piemēri gan Rīgas baznīcās (Sv. Pētera, Doma, Reformātu), gan citur Latvijā (Cēsis, Burtniekos, Umurgā, Vietalvā) datējami ar 18. gs. Rīgas Sv. Pētera baznīcas altāra attēls ar 18. gs. gleznotu baldahīnu, kas, ļoti iespējams, kompozicionāli daudz neatšķiras no agrākā Korda Meijera darba, fiksēts K. F. Hausvalda 1839. g. radītajā litogrāfijā. Grām.: Vipers B. *Latvijas māksla baroka laikmetā*. Rīga: Valters un Rapa, 1937. 224., 257. lpp.; Kampe P. Rīgas Sv. Pētera baznīcas būvvesture. *Senatne un Māksla*. III. 1939. 70.–103. lpp. 15. att.
- 36 Koka šķiedras imitācija krāsojumā.
- 37 LVVA, 1427. f., 1. apr., 19. l., 352. lp.
- 38 LVVA, 1427. f., 1. apr., 22. l., 232. lp.
- 39 LVVA, 1427. f., 1. apr., 20. l., 444. lp.
- 40 LVVA, 1427. f., 1. apr., 22. l., 232. lp.
- 41 Turpat.
- 42 Kampe P. Rīgas Sv. Pētera baznīcas būvvesture. *Senatne un Māksla*. III. 1939. 70.–103. lpp. 81. lpp.
- 43 LVVA, 1427. f., 1. apr., 22. l., 232. lp.
- 44 Turpat, 302. lp.
- 45 Turpat. LVVA, 1427. f., 1. apr., 23. l., 360. lp.
- 46 Campe P. *Lexikon liv- und kurländischer Bau-meister, bauhandwerker und Baugestalter von 1400–1850*. Bd.1. Stockholm, 1951. 645 S. S. 80, Nr. 471.
- 47 LVVA, 1427. f., 1. apr., 23. l., 360. lp.
- 48 LVVA, 1427. f., 1. apr., 23. l., 338. lp.
- 49 Campe P. *Lexikon liv- und kurländischer Bau-meister...* S. 81.
- 50 Turpat.
- 51 Turpat.
- 52 Turpat, 82. lpp.
- 53 LVVA, 1427. f., 1. apr., 23. l., 623. lp.
- 54 Turpat, 1133. lp.
- 55 Campe P. *Lexikon liv- und kurländischer Bau-meister...* S. 82.
- 56 Širants R. Pētera baznīcas būvvesture. Grām.: *Pētera baznīcas atdzimšana*. Sast. Holcmanis A. Rīga: Galvenā arhitektūras pārvalde, 1995. 104 lpp. 19., 20. lpp.
- 57 Banga V., Čoldere D., Levina M., Spāritis O., Tipāne A., Zilgalvis J. Rīgas dievnamī. *Arhitektūra un māksla*. Rīga: Zinātne, apgāds Mantojums, 2007. 747 lpp. 90. lpp.
- 58 Milzīgo darba apjomu, atbilstoši cunftu sistēmas tradīcijām, Kords Meijers neveica viens. Kā katram meistaram, arī viņam palīdzēja zēļi un mācekļi. Dokumentāri fiksēti divu Korda Meijera zēļu vārdi. 1675. g. viņu pamet zēllis Kaspars Albrehts, kurš turpmāk gatavojas strādāt pie meistara Klāsa Bērenda atraitnes. Sakarā ar to Meijers vēlas aicināt citu zēli no Dancigas. 1687. g. Meijera darbnīcā strādā zēllis Daniels Bernandi. Grām.: Campe P. *Lexikon liv- und kurländischer Baumeister...* S. 80, 81.
- 59 Kampe P. Rīgas Sv. Pētera baznīcas būvvesture. *Senatne un Māksla*. III. 1939. 70.–103. lpp. 92. lpp.
- 60 Ērģeļu luktas gleznojumu formāts ir mazāks. Iespējams, ka tie radušies ap 1734. g., kad tika uzbūvētas barokālas ērģeles.
- 61 Atrodas VKPAI PDC.
- 62 Iekavās norāde — „vai arī tempera pārvilkta ar pernicu”.
- 63 Grosmane E. Johana Heinces un Tobiasa Heinca jautājums: izcelsme un darbība Latvijā 17. gs. pirmajā pusē. Grām.: *Senā Jelgava*. Rīga: LMA Mākslas vēstures institūts, 2010. 149.–178. lpp. 159, 160. lpp.
- 64 Iespējams, ka šajā laikā radušies augšējās ērģeļu luktas gleznojumi, kuri saskatāmi minētajā 1876. g. pēc A. Birmaņa fotogrāfijas veidotajā tērauda grebumā.
- 65 Penģerota ieteikums par gleznojumu pārvietošanu ziemā nesasniedza dzirdīgas ausis, nolemjot tos Otrā pasaules kara nestajai iznīcībai.
- 66 *Biblia. Die Gantze H. Schrift verdeutschet durch D. Martin Luther*. Lueneburg: Stern, 1672. 687 S.
- 67 Sparitis O. *Der Maler Cordt Meyer in der Riga-er Sakralkunst des Barock*. In: *Barock im Balticum und andere studien des Ostseeraums. Homburger Gespräch 1999 und 2000*. S. 53–62.
- 68 Turpat, S. 55.
- 69 Matias Šeits (*Scheidts, Scheits*) (1630–1700). Vācu baroka gleznotājs un grafiķis.

- Dzimis un miris Hamburgā. Mācījies Holandē. Radījis 152 zīmējumus par Vecās un Jaunās Derības tēmām, pēc kurām izgatavotas gravīras Lineburgas Bībeles (1672) ilustrācijām. Sk. internetā (16.05.2013) http://en.wikipedia.org/wiki/Matthias_Scheits; Oxford University Press. Sk. internetā (16.05.2013) <http://www.answers.com/topic/matthias-scheits-2>
- ⁷⁰ Melhioris Kīseļš (*Küssel*) dzimis Augsburgā 1626. g., miris Augsburgā 1683. g. Mācījies pie Mateusa Meriana Frankfurtē pie Mainas. Augsburgā Kiselam piederēja tipogrāfija. Kļuvis pazīstams ar gravīrām pēc Johana Vilhelma Baura (*Baur*) oriģināliem, kuras apkopotas izdevumā *Iconographia* (1670). Tajos kombinēti Kristus dzīves sižeti ar alegorijām, Itālijas dabas ainavām un piļu un ostu skatiem. Bijis ļoti ražīgs — zināmas 1634 gravīras. Oxford University Press. Sk. internetā (16.05.2013) <http://www.answers.com/topic/melchior-kessel-i-2>
- ⁷¹ Johans Georgs Valdtreihš (*Waldtreich*) arī dzimis Augsburgā. Bijis saistīts ar Zandrarta vācu akadēmiju. *Europeana think culture*. Sk. internetā (16.05.2013) <http://www.europeana.eu/portal/record/O8547/1FCC2AC0890E11E2BD492D5DFA4E53F819DDE5ED.html>
- ⁷² Ābrams Blotelinhš (*Bloteling*, *Blotelinch*) — holandiešu gravieris. Dzimis 1634. g. Amsterdamā. Malaspina L. *Catalogo di una raccolta di stampe antiche. Volume 3*. Milano: Dai Tipi di Gio Bernardoni, 1821 Sk. internetā (16.05.2013) <http://books.google.lv/books?id=Th5SAAAYAAJ&pg=PA265&pg=PA265&dq=Blotelinch&source=bl&ots=G1RmIPiZ-9&sig=Hj71CZ6zS5iqFO9vKEEdXeXh uSA&hl=en&sa=X&ei=f9anT7S1Bo3P4QTuv bXACQ&sqi=2&ved=0CCcQ6AEwAA#v=ONEPAGE&q=Blotelinch&f=false>
- ⁷³ Nikolaus Fišers I (*Visscher*, 1618–1679) holandiešu mākslas un karšu gravieris. Vada sava tēva dibināto gravīru tirgotavu Amsterdamā. Nikolaus Fišers II (*Visscher*, 1649–1702) turpina tēva amatu un biznesu Amsterdamā. Goetzfried Antique Maps. Sk. internetā (16.05.2013) http://www.vintage-maps.com/shop_content.php?language=en&colD=15&manID=12
Flickr. Sk. internetā (16.05.2013) <http://www.flickr.com/photos/brabantcollectie/7020741227/>
- ⁷⁴ Enciklopēdija *Vikipēdija*. Sk. internetā (17.05.2013) http://en.wikipedia.org/wiki/Joachim_von_Sandart
- ⁷⁵ Atvērta grāmata kā Marijas gudrības simbols sižeta ikonogrāfija parādās kopš 10.,11. gs. Grām.: Sachs H., Dadstübner E., Neumann H. *Christliche Ikonographie in Stichworten*. Leipzig: Koehler&Amelang, 1980. 384 S. S. 354.
- ⁷⁶ Ticiāns (*Tiziano Vecello*, 1490–1576). Marijas pasludināšana. 1535. g. Atrodas Venēcijā, Scuola Grande di San Rocco.
- ⁷⁷ El Greko. *Marijas pasludināšana*. Triptiha daļa. Galerija *Estense*, Itālija, Modena; El Greko. *Marijas pasludināšana*. 1573. g. Prado muzejs, Spānija, Madride; El Greko. *Marijas pasludināšana*. 1577. g. *Thyssen Bornemisza* muzejs, Spānija, Madride.
- ⁷⁸ Džovanni Jakopo Karaglio (*Giovanni Jacopo Caraglio*, 1500–1565). *Marijas pasludināšana*.
- ⁷⁹ Ticiāns. *Marijas pasludināšana*. 1559–1564. Atrodas Venēcijā, Sv. Salvadora baznīcā.
- ⁸⁰ Puppi L. *El Greco. The life and work of the artist illustrated with 80 colour plates*. Firenze: Thames and Hudson, 1967. 79 P. P. 29.
- ⁸¹ Filipe de Šampēns (*Philippe de Champaigne*). *Marijas pasludināšana*. 1644. g. Metropolitēna muzejs, ASV, Ņujorka.
- ⁸² Francs Zigrists (*Sigrist Franz*, 1727–1803).
- ⁸³ Lojs Herings (*Loy Hering*, 1484–1564).
- ⁸⁴ Lojs Herings. *Marijas pasludināšana*. 1545. g. Atrodas ASV, Sinsinati pilsētas *Taft* muzejā.
- ⁸⁵ Georgs Antons Maheins (*Georg Anton Macheyn*, 1685–1793).
- ⁸⁶ Lineburgas Bībeles ilustrācijās vairākkārtīgi izmantots savdabīgs gravīras saturiskās ietilpības palielināšanas paņēmieni, otrajā plānā attēlojot citus Bībeles sižetus. Tāds lietots arī gravīrā, kuras priekšplānā attēlota „Kristus parādīšanās Marijai, Salomei un Marijai Magdalēnai, bet otrajā plānā — Augšamcelšanās notikums. Sv. Jāņa baznīcas luktu gleznojumā K. Meijers izvēlējis gleznot pilnu parauggravīras sižetu.
- ⁸⁷ Valsts Akadēmiskās Misiņa bibliotēkas retumu nodaļā esošajam Lineburgas bībeles eksemplāram ir bojāts gravīras apakšējais stūris, kas neļauj noskaidrot tieši šīs kompozīcijas autorus.
- ⁸⁸ Sachs H., Dadstübner E., Neumann H. *Christliche Ikonographie in Stichworten*. Leipzig: Koehler&Amelang, 1980. 384 S., S. 353.
- ⁸⁹ Turpat, S. 273.
- ⁹⁰ Mateus Merians vecākais (*Matthäus Merian der Ältere*, 1593–1650) — vācu mākslinieks, gravieris.
- ⁹¹ *Icones Biblicae*. Lutherbibel mit 234 Kupferstichen. Strasburg: gedruckt bei Lazarus Zetzner, 1625–1630

- ⁹² 'Fontaine N. *L'Histoire du Vieux et du Nouveau Testament*'. Paris: Chez P. Le Petit, 1670. 578 P. Sk. internetā (16.05.2013) http://www.biblical-art.com/biblicalsubject.asp?id_biblicalsubject=670&pagenum=6
Meriana gravira izmantota arī nezināma 17. gs. Nīderlandes meistara veidotā altāra gleznā „Augšāmcelšanās” Zēhauzenes (pie Brēmenes) Sv. Jēkaba draudzes baznīcā (Bremen–Seehausen St.-Jacobi Kirche), kur lietots oriģinālais kompozīcijas apvērsums.
- ⁹³ Dokumentos fiksēts arī fakts, ka jau 1679. g. Kords Meijers Kristus ciešanu cikla ainas gleznojais uz Sv. Pētera baznīcas Dienvidu sānjoma t.s. dziedātāju jeb studentu luktām. Diemžēl nekādas ziņas par šiem gleznojumiem nav saglabājušās.
- ⁹⁴ Sv. Jāņa baznīcas luktu gleznojumus Kords Meijers radījis pēc 1691. g. slēgta līguma. Doma baznīcas daudzskaitlīgie Kristus ciešanu cikla gleznojumi uz ērģeļu luktām datēti ar 1738. g.
- ⁹⁵ Nurmēs baznīcas (Talsu raj.) luktu gleznojumi — ap 1687. g. Gaiķu baznīcas (Saldus raj.) luktu gleznojumi — 17. gs. 80. gadi (?). Kuldīgas Sv. Katrīnas baznīcas luktu gleznojumi — 17. gs. 90. gadi. Ērbērģes baznīcas (Aizkraukles raj.) luktu gleznojumi — ap 1700. g. Lielstraupes baznīcas (Cēsu raj.) luktu gleznojumi — 1730. g. Slokas baznīcas luktu gleznojumi 18. gs. 40. gadi.
- Visos minētajos piemēros gleznoti apustuļi vai Kristus mācekļi. Kristus ciešanu ainu gleznojumi sastopami vienīgi Ēdoles (Kuldīgas raj.) baznīcas Kungu ložas (balkona) pildīņos, kas datējami ar 18. gs. otro pusi (?). V. Mašnovskis šiem gleznojumiem gan devis agrāku datējumu — 17. gs. otrā puse, kad būvēta šī luktā. Rokoko dekors, iespējams, pievienots vēlāk. Grām.: Mašnovskis V. *Latvijas luterāņu baznīcas. 1. sēj.* Rīga: SIA DUE, 2005. 470 lpp., 347., 398., 399. lpp.; Mašnovskis V. *Latvijas luterāņu baznīcas. 2. sēj.* Rīga: SIA DUE, 2006. 486 lpp., 327., 390. lpp.; Mašnovskis V. *Latvijas luterāņu baznīcas. 3. sēj.* Rīga: SIA DUE, 2007. 471 lpp., 107. lpp.; Mašnovskis V. *Latvijas luterāņu baznīcas. 4. sēj.* Rīga: SIA DUE, 2007. 471 lpp., 73. lpp.
- ⁹⁶ Agrīnākais luktu gleznojumu piemērs ir Lībekas Sv. Eigidija baznīcas 1587. g. tapušās „skolnieku luktas”. Tradīciju pārņem Bosavas Sv. Pētera baznīcā (*Bosau St. Petrikirche*, Schleswig–Holstein), kur krāsotājs no Lībekas Hans Velkers (*Welker*) ar Kristus ciešanu ainām apgleznojis 1656. g. celto luktā.
- ⁹⁷ Zviedrijā agrīns luktu gleznojuma piemērs atrodams Torshellas baznīcā (*Torshälla kyrka*, Södermanland), kas datēts ar 1675. g. Tallinas Svētā Gara baznīcā (*Tallinna Puha Vaimu kiriku*) agrākie luktu gleznojumi ar Vecās Derības ainām datēti jau ar 17. gs. 60. gadiem, bet Kristus ciešanu cikls tapis 17., 18. gs. mijā.

LOFT PAINTINGS OF ST. PETER'S CHURCH IN RIGA IN THE CONTEXT OF CREATIVE WORK OF CORD MEYER — THE MASTER OF RIGA'S PAINTERS GUILD

Vija Strupule

Summary

Key words: *St. Peter's Church, Riga, loft paintings of the last quarter of the 17th century, Cord Meyer*

The heritage of sacral paintings in Riga of the last quarter of the 17th century that has survived till nowadays is more than insufficient. Only a few random preserved artefacts have survived fires, the depreciatory attitude regarding baroque decoration style at the end of the 18th century, and destructive renovations at the end of the 19th century, thus leaving us with little understanding about their colour, shape and variety of plots that were common in Riga churches by the time baroque style was most popular.

The loft paintings of St. Peter's Church also have perished during the fire of June 1941. However, black and white photos of the 1930s with eight loft paintings have survived picturing several scenes of Life and Passion of Christ cycle. The paintings were placed on the so-called Great or Burgher's loft, built in 1681–1682 according to the project of master builder of Riga — Rupert Bindenshu. Four of the beginning and four of the end of the cycle scenes on the sides of the loft have survived the fire of 1721. The first four scenes show the events of birth and youth of Jesus Christ: „The Annunciation”, „The Bethlehem or Adoration of the Shepherds”, „The Baptism of Christ” and „The Transfiguration of Jesus”. The latter four of the paintings illustrate the final part of the story of suffering: „Jesus Prays in Gethsemane”, „The Crucifixion” or „The Golgotha”, „The Resurrection” and „The Ascension of Jesus”. Similarity in the composition, manner of painting and types of characters can be seen with the well-known Riga painter, guild master Cord Meyer's works from the last quarter of the 17th century.

The main goal of this paper is to draw attention to St. Peter's Church Burgher's loft paintings; follow the activities of Cord Meyer's work in St. Peter's Church basing on until now unknown archive materials, as well as carry out comparative analysis with attributive works of Meyer in the Riga Dom Cathedral and St. John's Church to prove the presence of this master's style also in this case.

Cord Meyer came to Riga in 1667 from Lower Saxony city Lüneburg. In 1672, he received Riga Burgher rights, but in 1675 he became a master of Riga painters' guild. In the archive materials an agreement can be found made in 1682 with representatives of St. Peter's Church, where master of painting Cord Meyer agrees to paint choir loft. Approving the guild craftsmen's wide range of skills, Meyer together with his trainees did all the necessary work from simple panel and door painting, plating, graining, marbling to vault and loft painting.

Comparing St. Peter's Church Burgher loft scenes and Cord Meyer's paintings in St. John's Church loft, as well as the Dom Cathedral passage pediment, a specific style can be highlighted: scenically expanded compositions, enriching the rhythm of drawing by introducing baroque-type drapery in character clothing, skilful portrayal of nature in the background, incomprehension of human figure proportion and anatomical structure; use of similar face types — straight forehead, nose line and slightly recessed chin, full cheeks; frequent mistakes in the linear perspective. Although Cord Meyer's works reveal lack of academic education, master's paintings can be singled out compared to other guild masters' works, and he was the one to receive the most important orders in Riga at that time.

Another evidence of Cord Meyer's work at both St. Peter's and St. John's Church loft paintings is the use of the same graphical patterns. It is illustrated Bible that was published in master's home city Lüneburg in 1672.

Conclusions from this research allow assuming that the author of St. Peter's Church Burgher's loft paintings is Cord Meyer. Loft paintings of St. Peter's Church are among early such decoration examples not only in Riga but in Latvia at large.